

LUND UNIVERSITET, SOCIOLOGISKA INSTITUTIONEN

Tystnadskultur i en minoritetsgrupp

*Erfarenheter av anmälningsbenägenhet vad gäller sexuella övergrepp
inom den döva och hörselskadade gemenskapen i Sverige*

LUNDS
UNIVERSITET

Julia Grahn

Kandidatuppsats SOCK10, 15 hp

Sociologiska institutionen, höstterminen 2023

Handledare - David Wästerfors

Abstrakt

Julia Grahn

Tystnadskultur i en minoritetsgrupp

Kandidatuppsats SOCK10 15 hp

Handledare - David Wästerfors

Sociologiska institutionen, höstterminen 2023

Uppsatsen belyser förekomst av och egenskaper i en tystnadskultur i samband med anmälningar av sexuella övergrepp inom döv världen, med särskild fokus på individer inom denna gemenskap vars primära kommunikationsmedel är teckenspråk. Syftet med uppsatsen är att illustrera komplexiteten för döva individer när det gäller att rapportera sexuella övergrepp inom döv världen, vilket påverkas av olika aspekter. Undersökningen genomfördes med en kombination av kvantitativa och kvalitativa metoder. Empiriska data samlades in genom en enkät och intervjuer med fyra olika individer, där deras erfarenheter av att rapportera eller avstå från att rapportera inom döv världen utforskades. Uppsatsens teoretiska ramverk bygger på fyra teorier för att fånga upp olika faktorer och förklaringar till existensen av tystnadskulturen. Dessa teorier inkluderar neutraliseringstekniker enligt Sykes och Matza, symbolisk interaktionism baserat på Herbert Blumers perspektiv, Scheffs teori om skam och social kontroll, samt en teori om social kontroll i små samhällen. Enligt resultaten från enkäten framkom att individer inom döv världen erfar en omfattande tystnadskultur och att det finns komplexa hinder för att anmäla en döv förövare. De mest framträdande faktorerna som hindrar anmälan inkluderar rädsla för ryktesspridning, förövarens synlighet i döv världen och skam. Analysen av intervjuerna påvisade liknande resultat, där individer beskrev rädsla för ryktesspridning och skam som hinder för att genomföra en anmälan, länkat till stark kontroll inom den här minoritetsgruppen. Intervjupersonerna beskrev även avgörande skillnader beroende på om förövaren var döv eller hörande. I de fall där förövaren var döv, upplevde offren en högre grad av social kontroll, vilket tycks ge upphov till rädsla och därmed påverka tystnadskulturens karaktär och existens.

Nyckelord: tystnadskultur, minoritetsgrupp, döv, sexuella övergrepp, teckenspråk

Förord

Det har varit mycket lärorikt och givande, men även utmanande att skriva denna uppsats. Min passion för jämställdhet har alltid varit stark och jag strävar efter att bidra till en positiv förändring. Utifrån min tidigare erfarenhet har jag sett fall där individer har upplevt sexuella övergrepp men valt att inte anmäla på grund av komplexiteten som präglar dövvärlden. Detta har drivit mitt intresse att belysa detta fenomen.

Ett stort tack till er alla som har tagit er tid att besvara enkäten och särskilt till er som har deltagit i intervjuerna, vågat lita på mig och därigenom gjort detta arbete möjligt. Utan er hade detta arbete inte blivit verklighet. Jag vill rikta ett särskilt tack till min familj och sambo för ert ovärderliga stöd. Ni har sett till att jag får studiero och har även generöst fixat mat åt mig vid flera tillfällen. Extra tack speciellt till dig, Olivia, min syster, som ställde upp att läsa igenom min uppsats innan inlämning. Jag vill också rikta min tacksamhet till mina vänner, som har bistått mig med att hitta ett lämpligt uppsatsämne och som har erbjudit möjligheten att bolla idéer när jag har behövt.

Ett varmt tack till min handledare David för dina värdefulla tips och råd längs vägen, samt för den vägledning du har erbjudit när jag har behövt det. Slutligen vill jag uttrycka min tacksamhet till Öresundstolkarna, särskilt till Annica, för er utmärkta tolkning under min utbildning vid Lunds universitet.

Innehållsförteckning

1. Inledning	1
1.1 bakgrund	1
1.2 Syfte och frågeställning	2
1.3 Begreppet döv världen	2
2. Tidigare forskning	3
2.1 Statistik i omvärlden	3
2.2 Att anmäla brott som döv individ	4
2.3 Bristande konsekvenser	4
2.4 Faktorer bakom att en anmälan inte blir av	5
3. Teori	6
3.1 Neutraliseringstekniker	6
3.2 Symbolisk interaktionism	7
3.3 Skam	8
3.4 Social kontroll i små samhällen	9
4. Metodval	9
4.1 Kombinerad metod	9
4.2 Kvantitativ metod	10
4.2.1 Enkät	10
4.2.2 Kvantitativt urval	11
4.3.1 Kvalitativ metod	12
4.3.2 Intervju	12
4.3.3 Kvalitativt urval	12
4.3.4 Kvalitativ analys	13
4.4 Reliabilitet och validitet	13
4.5 Etiska överväganden	14
5. Analys	15
5.1 Kvantitativ analys	15
5.2 Kvalitativ analys	18
5.2.1 Att berätta eller inte	18
5.2.2 Att anmäla eller inte	20
5.2.3 Döv förövare	21
5.2.4 Tystnadskultur som skydd och förlåtelse	23
5.2.5 Neutraliseringstekniker	25
5.2.6 Skam	26
5.2.7 Motstånd	27

6. Sammanfattning och resultat	28
6.1 <i>Reflektion och framtida forskning</i>	29
7. Referenslista:	31
7.1 <i>Litterära referenser:</i>	31
7.2 <i>Internetreferenser:</i>	34
8. Bilagor	35
8.1 <i>Enkäten</i>	35
8.2 <i>Intervjuguide</i>	38
8.3 <i>Tabell</i>	39

1. Inledning

1.1 bakgrund

November 2013 rapporterade Expressen sexuella övergrepp som inträffat i två av de största statliga skolorna för döva och hörselskadade i Sverige. Tidningen intervjuade 15 personer som hade utsatts för sexuella övergrepp av en specifik lärare som hade arbetat i båda skolorna mellan 1970–2000-talet. Övergreppen innefattade att läraren tvingade elever klä av sig medan han betraktade dem, samt tvingade barn av olika kön att duscha tillsammans. I ett vittnesmål beskrevs hur elever tvingades stå i rad medan läraren granskade om de bar underkläder eller ej. Trots att flera elever hade rapporterat övergreppen till lärare, kurator och sjuksköterska, resulterade detta inte i några konsekvenser för läraren.

Under 1990-talet ansåg både Skolverket och Yrkesinspektionen att skolan led av bristande ledarskap och i ett brev till Skolverket nämndes en elevkultur präglad av sexuella inslag (Expressen, 2013). 2013 valde några före detta elever att polisanmäla läraren för sexuella ofredanden, men ärendet lades ner på grund av preskriptionstiden.

2017 tog #Metoo-rörelsen fart (Dagens Nyheter, 2017) och inom den döva gemenskapen spreds hashtaggen #slådvörattill, där 634 döva och hörselskadade samlades. Tillsammans med Dagens Nyheter (2017) producerade de en video om sexuella övergrepp genom vittnesmål från döva, hörselskadade, dövblinda kvinnor och icke-binära. Dessa vittnesmål belyser en tystnadskultur som troligen har existerat inom dövsamhället i årtionden. Genom hashtaggen #slådvörattill strävar de efter att bryta tystnadskulturen genom att återge andras erfarenheter. Många drabbade har inte fått stöd och förövarens känslor har prioriterats över offrets. Ibland har förövaren till och med hyllats medan offret lever i tystnad och ifrågasätts. Med denna hashtag kan tystnaden avslutas; kvinnor uppmanas att anmäla förövaren och stödja offren och skulden ska läggas där den hör hemma, hos förövaren och inte offret. Vittnesmålen visar strukturella problem inom föreningar, idrottsklubbar, skolor, kyrkor och myndigheter. Initiativtagarna betonar att förövarna är människor men att deras handlingar bör få konsekvenser. Initiativtagarna menade att de inte bör arbeta med barn och ungdomar, sitta kvar i styrelser eller hyllas vid olika evenemang,

Efter #metoo och #slådvörattill etablerades Sveriges Nationell kvinnojour på teckenspråk (NKJT), för döva kvinnor och icke-binära (NKJT, u.å). NKJT strävar efter att stödja de i målgruppen som utsatts för våld och aktivt motverka tystnadskulturen kring sexuella

övergrepp. Som en ideell och rikstäckande organisation har NKJT fokuserat på frågor om våld i nära relationer, hedersrelaterat våld och våld mot HBTQI-personer sedan 2019, med särskild fokus på att stödja teckenspråkiga individer.

1.2 Syfte och frågeställning

I denna uppsats analyseras erfarenheter av tystnadskulturen när det gäller anmälan av sexuella övergrepp inom den döva och hörselskadade gemenskapen i Sverige. Syftet med denna forskning är att utforska hur tystnadskultur tar form och att identifiera kännetecken som utgör dess struktur. Frågan om det föreligger skillnader i tystnadskulturen beroende på om förövaren är döv eller hörande kommer särskilt att utforskas.

Trots ämnets viktiga betydelse saknas det forskning om detta område. Därav är min förhoppning att denna uppsats kan bidra till att belysa detta problem och vidga kunskapen inom området. Följande frågeställningar är i centrum:

1. Finns det en tystnadskultur inom dövvärlden i Sverige och hur kan den i så fall beskrivas?
2. Vilken betydelse har dövvärlden för individers beslut att avstå från att anmäla brott som har begåtts av andra döva individer?
3. Vilken betydelse har förövarens identitet som döv eller hörande vad det gäller beslutet att anmäla brottet?

Första frågeställningen besvaras med enkäter för kvantitativ statistik om tystnadskulturen och intervjuer för en djupare beskrivning av dess dynamik. Andra frågeställningen besvaras genom intervjuer för att utforska hur gemenskapen anses påverka individers beslut att avstå från att anmäla brott och tolka detta teoretiskt. Även den sista frågeställningen besvaras med intervjuer. Målet är en djupare analys av individuella upplevelser baserat på förövarens dövhet/hörselskada eller hörselstatus. Uppsatsen strävar efter en omfattande förståelse av beslut att anmäla brott inom den döva samhällskontexten.

1.3 Begreppet dövvärlden

I denna uppsats refererar begreppet ”dövvärlden” för att beteckna den gemenskap som delas av individer som är döva eller hörselskadade och som ofta använder detta begrepp för att markera en avgränsning från den hörande världen (SOU: 2006:26). Dövvärlden kännetecknas av delade erfarenheter, gemensam användning av teckenspråk samt en känsla av samhörighet

inom gruppen. Valet att använda termen motiveras av dess frekventa användning av de intervjuade individerna.

2. Tidigare forskning

Även om det finns svenska studier av social kontroll i döv världen (Jacobsson, 2000) har tystnadskultur och brott i denna miljö inte utforskats i Sverige. Det har medfört att jag vänt mig till forskning från USA, England och Norge, där olika insatser har gjorts för att undersöka ämnen relaterade till brott och tystnadskultur bland döva individer. Den är uppdelad i fyra delar: *Statistisk i omvärlden, Att anmäla brott som döv individ, Bristande konsekvenser och faktorer bakom att en anmälan inte blir av.*

2.1 Statistik i omvärlden

I USA har olika forskningsstudier konstaterat en högre frekvens av misshandel och sexuella övergrepp bland döva barn jämfört med hörande barn (Glickman, 2013:325). Vernon och Greenberg (1999) framhåller att det föreligger en högre frekvens av våld inom nära relationer bland vuxna med hörselnedsättning jämfört med hörande individer.

I Norge genomfördes en studie i början av 2000-talet av Kvam (2004) för att undersöka frekvensen av sexuella övergrepp mot döva barn. Studiens resultat baserades på en testgrupp bestående av 134 döva individer. Resultatet indikerade att 45,8 procent av de döva flickorna och 42,4 procent av de döva pojkarna hade upplevt sexuella övergrepp under barndomen, vilket visade på en vanligare frekvens hos döva att bli utsatt för sexuella övergrepp jämfört med hörande. Särskilt visade resultaten att döva kvinnor som haft erfarenhet av sexuella övergrepp i barndomen var dubbelt så vanligt jämfört med hörande kvinnor. Medan det för döva män var tre gånger vanligare jämfört med hörande män. Samma studie visade att 5,9 procent av fallen, hade anmälts till skolan eller myndigheter. Detta indikerar en låg anmälningsfrekvens och tyder på utmaningar med att uppmärksamma sexuella övergrepp bland döva barn.

I England har det gjorts olika studier som stödjer den forskning som har genomförts i USA och Norge, där det framkommer att döva barn löper större risk att utsättas för sexuella övergrepp under barndomen jämfört med deras hörande motsvarigheter (Williamson & Grubb, 2015). Dessutom visar dessa studier att döva även löper större risk för misshandel och övergrepp i jämförelse med hörande. William och Grubb (2015) indikerar flera sociala faktorer som bidrar till ökad sårbarhet för sexuella övergrepp bland döva. Dessa inkluderar

bristande sexuell undervisning tillgänglig på teckenspråk, begränsade möjligheter till kommunikation med andra vuxna om upplevda övergrepp, samt begränsningar i det sociala livet. Forskarna menar att bristande tillgänglighet på teckenspråk och utanförskap kan leda till att vissa utför sexuella övergrepp eller har en alternativ social konstruktion av sexuell beteende.

2.2 Att anmäla brott som döv individ

Döva individer stöter på flera hinder när de överväger att anmäla brott som begåtts av andra döva, vare sig de har bevittnat handlingen eller själva blivit offer för den (Glickman 2013: 341). En utmaning ligger i att döva ibland saknar tydlig vägledning om hur anmälning av ett brott sker eller hur brottsdefinitionen tillämpas. Vidare upplever döva ofta en rädsla för att bli missförstådda av polisen, vilket kan avskräcka dem från att framföra sina upplevelser.

Döva individer kan uppleva en känsla av lojalitet gentemot andra döva, vilket kan leda till skuld känslor vid tanken på att anmäla en individ inom samma gemenskap. Dessa lojaliteter kan i sin tur motverka anmälningsbenägenheten. Jämfört med hörande personer har döva en komplicerad situation eftersom en hörande individ som rapporterar ett brott kan söka socialt stöd utanför en specifik gemenskap. Döva som väljer att anmäla har inte samma möjlighet att bygga upp ett socialt nätverk på alternativa platser, vilket kan leda till social isolering som en konsekvens av anmälningsbeslutet (Glickman 2013: 341). Både offer och förövare riskeras att uteslutas från gemenskapen vid anmälning. Det innebär att övervägandet om konsekvenserna blir en viktig faktor, samt att det kan leda till att döva gör en avvägning av de potentiella sociala konsekvenserna i samband med att de väljer att anmäla brott.

2.3 Bristande konsekvenser

Hörande har ofta låga förväntningar på döva och behandlar ibland döva annorlunda än hörande. Ett exempel som belyser detta är fallet där döva elever på en amerikansk skola var inblandade i drogförsäljning (Glickman 2013). När skolan kontaktade polisen för att ingripa, resulterade polisens agerande i att den döva eleven endast återfördes till skolan efter att ha ätit en glass med polisen. Detta innefattar att eleven inte mötte några särskilda konsekvenser. Skolans frustration över den uteblivna bestraffningen av den döva eleven speglar det låga förväntningsmönster som ofta tilldelas döva individer.

Dessutom kan döva barn ibland utsättas för konsekvenser utan en förklaring till varför, som en konsekvens av bristande kommunikation via teckenspråk. Hörande föräldrar kan i brist på

tydlig kommunikation neka eller bestraffa sina döva barn utan att förklara orsaken. Det kan hindra barnet från att förstå konsekvenser av sitt beteende. Bristande kommunikation kan även leda till ökad användning av fysisk disciplin, vilket ytterligare förhindrar barnet från att skapa grundläggande förståelse för konsekvenserna av sina handlingar (Kentish 2007: 77–78).

2.4 Faktorer bakom att en anmälan inte blir av

Orchowski et al. (2022) identifierar flera skäl till att överlevande av sexuellt våld väljer att inte anmäla. En är personliga barriärer såsom skuld och skam som leder till valet att inte rapportera händelsen. Ett annat skäl kan vara relationer som hindrar, där relationen mellan offer och förövaren är avgörande. Även brister inom institutioner, som en misstro mot rättssystemet och tvivel angående rättvisan i det juridiska systemet påverkar valet att inte anmäla. Många offer uppger att de inte tror att det kommer något positivt utav att anmäla övergreppet. Många upplever en rädsla för negativa konsekvenser såsom bristande stöd och stigmatisering om de anmäler. Dessa faktorer leder till att offret överväger fördelarna och nackdelarna med att anmäla, där nackdelarna kan anses vara övervägande.

Khan et al. (2018) utförde en studie som analyserade faktorer som påverkar hur studenter definierar och kommunicerar sina upplevelser av sexuella övergrepp. Forskningen fokuserade på sociala risker och hur studenter tolkar och reagerar på sina upplevelser, vilket formar deras beslut att klassificera händelserna som sexuella övergrepp. Studien påvisade att de som hade blivit utsatta för övergrepp gav uttryck för oro över negativa effekter på deras identiteter. Vissa kände skuld och skam över att acceptera en överlevnadsidentitet och undvek att beteckna händelserna som övergrepp av rädsla för nedvärdering.

I Hansen et al. (2021) studie finns en likhet gällande beteckningen som offer. Kvinnorna i deras studie som hade blivit utsatta för våldtäkt ville inte betrakta sig själva som offer och valde att inte anmäla. Kvinnorna menade att avståndet från att anmäla gav dem frihet att beteckna sig själva som våldtäktsoffer eller inte. Samhällets stereotyper av förövare som betraktas som sociopater, skapade ytterligare komplikationer när övergreppet i själva verket begicks av någon som i övrigt verkade trevlig och socialt kompetent (Khan et al, 2018).

3. Teori

3.1 Neutraliseringstekniker

Enligt Sykes och Matza (1957) kan individer med olika tekniker undvika att känna sig kritiserade eller skuldbelagda i samband med kriminella handlingar. Teknikerna tillåter individer att begå brott utan att deras självbild tar skada. På så sätt kan personen vara en del av det vanliga normativa systemet i samhället samtidigt som de tolkar dess regler genom att betrakta överträdelser som ”acceptabla”.

Sykes och Matza (1957) har klassificerat fem neutraliseringstekniker som unga lagbrytare ofta använder för att återfå social kontroll och rättfärdiga avvikande handlingar. Den första neutraliseringstekniken fokuserar på förnekande av ansvar för den begångna handlingen genom påståenden som att det var “olyckshändelser”. Tekniken inkluderar även att skjuta över ansvaret genom att förlägga skuld till faktorer utanför individen, exempelvis en traumatisk barndom eller individens livssituation. Därigenom framställs aktören som offer för omständigheterna och förskonas från fullständigt personligt ansvar.

Den andra neutraliseringstekniken innefattar “förnekelse av skada”, där individen strävar efter att förminska allvaret i sina avvikande handlingar genom att ifrågasätta om någon faktiskt lidit skada. Tekniken möjliggör ifrågasättande av etiska gränser genom exempelvis förstörelse av egendom som förringas som ”bus” och individens försäkran om att ägaren har råd att reparera skadan fungerar som en mekanism för att avfärda allvarliga konsekvenser.

Den tredje neutraliseringstekniken innebär förnekelse av offer, där förövaren trots att hen accepterat sitt ansvar för den orsakade skadan, förnekar offrets lidande. Skadan framställs istället som en form av rättfärdig hämnd eller straff. Exempelvis kan vandalisering av en skola motiveras som hämndaktion mot en dålig lärare eller som en bestraffning av skolans myndigheter. Den fjärde neutraliseringstekniken omfattar att fördöma de som fördömer. Avvikaren riktar uppmärksamheten mot motiv och beteende hos dem som ogillar hans handlingar och hävdar att dessa kritiker är hycklare eller själva har problem. Genom att vända bort uppmärksamheten från sitt eget beteende försöker hen förneka existensen av ett offer genom att framställa det som att offret förtjänar den orsakade skadan.

Den femte neutraliseringstekniken involverar att vädja till högre lojaliteter. Här prioriterar avvikaren mindre sociala grupper, som syskon, gäng eller vänskapskretsar, över lagen. Trots

konflikten mellan dessa grupper och det övergripande samhället, löser avvikaren dilemmat genom att betona vikten av att “alltid hjälpa en kompis” eller “aldrig avslöja en vän”.

I min analys tillämpar jag Sykes och Matzas (1957) begrepp för att belysa hur social kontroll används av förövaren genom att förminska händelsen på olika sätt. Det inkluderar att förneka skada och fördömande av de som fördömer. Denna tolkningsram har influerats av liknande teman som diskuteras i en artikel av Weiss (2011).

3.2 Symbolisk interaktionism

Symbolisk interaktionism myntades av Herbert Blumer (Aakvag, 2011). Teorin ägnar sig åt att utforska hur människor använder och uppfattar språk, symboler, kunskap och tänkande i sin sociala omgivning. Symbolisk interaktionism kan betraktas som ett verktyg för att analysera och förstå den sociala verkligheten (Trost & Levin, 2010:12) i och med att teorin utforskar hur människor lär sig att agera på specifika sätt i olika sociala situationer. Enligt Trost och Levin (2010:144) uppfattas symboler som ett tecken som har betydelse för alla berörda i sammanhanget. Det vanligaste tecknet som uppfattas som symboler är meningar som manifesterar sig genom kommunikation som kan ske både inom talat språk eller teckenspråk. Blumer (1986:79) menar att symbolisk interaktion består av att människor definierar varandras handlingar och inte endast reagerar utifrån interaktionen.

En central aspekt inom symbolisk interaktionism är enligt Blumer begreppet ”självet” som är inspirerad från Mead (Blumer 1986:12). Detta innebär att människan utvecklar en självmedvetenhet, skapar sig själv som ett objekt och reflekterar över hur andra kommer att reagera på sig själv. Självmedvetenhet och reflektion blir därmed integrerade delar av interaktionen med andra. I likhet med Cooleys (1922: 186–187) begrepp “spegeljag” utgår denna teoribildning från att människan skapar sitt sociala jag utifrån andras reaktioner. Det betyder att människans handlingar styrs av andras reaktioner och omdömen. Blumer (1986:13) menar att genom att skapa en distans från sig själv blir individen medveten om sitt beteende i olika situationer och hur det kan påverka interaktionen med andra. Synen på självet påverkar i hög grad individens uppfattning av sina egna handlingar. När en individ uppfattar en situation genom att definiera den och sedan väljer en handling baserad på denna förståelse, kan personen reflektera över de möjliga konsekvenserna och göra ett medvetet val för det bästa alternativet.

Symbolisk interaktion betonar att människan är relativt fri och inte helt determinerad av situationen. Individen har möjlighet att agera enligt sina egna önskemål (Aakvaag, 2011: 72–

73). Enligt Blumer (1986: 86) involverar interaktionen mellan människor utbyte av samtal där förväntningar, krav, motiveringar och olika ämnen diskuteras för att nå gemensamma definitioner av situationer. Denna process är avgörande för att upprätthålla social ordning, där alla aktörer anpassar sina handlingar enligt vad som förväntas av samhället för att skapa och bibehålla ordning. På så sätt formar samhället människors beteenden utan att helt förutbestämma det. Variationer i tolkningen av symboler och språk kan leda till missförstånd och potentiellt hota den sociala ordningen. Den som inte följer den sociala ordningen och dess regler blir bestraffade i och med att en avvikande individ kan stämplas som avvikare. (Hilte, 2010: 117)

Utifrån teorin "symbolisk interaktion" kommer analysen i denna uppsats inriktas på hur tystnadskulturen bibehålls genom social interaktion, inklusive användningen av symboler och språk. Analysen kommer att inriktas på individernas uppfattning av sin omgivning och hur detta kan leda till att individen anser att det mest lämpligaste beslutet är att avstå från att göra en anmälan. Både förövare och offer kan stämplas som avvikare.

3.3 Skam

Enligt Scheff (2003) är skam en känsla som regelbundet upplevs i vardagslivet som vanligen ignoreras i samhället på grund av tabu. Scheff (2003) anser att forskningen om skam antingen är bristfällig eller historiskt sett inte fått tillräcklig uppmärksamhet. Många sociologer har tidigare framhållit att känslor utgör en betydande del av vår sociala struktur och det finns en etablerad gren av studier känd som emotionssociologi. Kända emotionssociologer är bland annat Kemper, Collins och Hochschild (Thoits, 1989).

Skam utgör en betydelsefull känsla för människan, då den tjänar flera funktioner som skiljer sig från andra känslor (Scheff, 2003: 254–255). Den kan fungera som en signal på en moralisk överträdelse utan att kräva verbalisering eller eftertanke. En individ som upplever skam kan därmed få signaler om att dennes beteende har avvikit från moraliska normer. Dessutom kan skam signalera problem i relationer, där bristande följsamhet mot förväntade normer och förväntningar kan leda till att skam uppstår. Skam kan manifesteras sig genom upplevelsen av negativ självbild, pinsamhet och förnedring. Denna känsla varierar i intensitet och varaktighet samt dess karakteristiska drag inkluderar att den riktar sig inåt, mot individens eget jag.

Simmel (1957: 553) har genomfört en analys av skam och koppling till mode, där han framhäver att skam ofta uppstår när uppmärksamheten riktar mot en individ som avvikit från

etablerade sociala normer. Denna känsla kopplas samman med rädslan för att bli objekt för uppmärksamhet och avvikelse. Att följa normer och anpassa sig till gruppen kan fungera som en strategi för att minimera uppmärksamheten och därmed undvika skam. Skam spelar dessutom en roll som en form av social kontroll, eftersom den manifesterar sig i olika sociala interaktioner och fungerar som en del av sociala sanktioner (Scheff, 1988:396).

Baserat på denna teori om skam, som influerar individens självbild och kan kopplas samman med social kontroll, undersöker jag i denna uppsats hur skam tycks spela en betydande roll i uppkomsten av tystnadskulturen. Detta förklarar varför skam kan ha en central betydelse när det gäller undvikandet av anmälningar.

3. 4 Social kontroll i små samhällen

Tidigare forskning antyder att individer inom döv världen kan uppleva *Small Community Dynamics*, vilket på svenska kan översättas som dynamiken i små samhällen. Aldalur, Pick, och Schooler (2021) genomförde en studie i USA där deltagarna hävdar att livet i döv världen tenderar en känsla av ett bristande privatliv. Att leva i en tät social struktur kan leda till rädsla för social utstötning, vilket skapar en fruktan för att begå misstag som kan leda till utfrysning. Respondenterna i studien rapporterar att de har observerat exempel på att individuell integritet har exponerats och att de dömts baserat på tidigare misstag. Dessutom erkänner de en tendens att inom döv världen uppvisa liknande beteendemönster, vilket lätt leder till social utstötning om någon begår misstag.

I denna uppsats kommer teorier om social kontroll av den här typen att tillämpas för att belysa hur det kan vara att leva i ett litet samhälle i samhället, med specifika och ibland hämmande sociala regler. Det kan utgöra en utmaning när det gäller att våga bryta tystnaden på grund av rädslan för att bli utfrys.

4. Metodval

4.1 Kombinerad metod

Uppsatsens ämnesval skapade svårighet att enbart använda intervjuer som insamlingsmetod. Därför valdes en kombination av enkät och intervjuer. Som medlem av döv världen förstår jag att individer kanske inte känner sig bekväma med att dela sina personliga erfarenheter direkt med mig. Däremot kan de vara mer benägna att göra det anonymt genom en enkät. Trost (2016: 10) anser att gällande känsliga ämnen kan kombinerade metoder ge svar på frågor som

kan uppfattas som för känsliga med intervju. Genom att kombinera båda metoderna strävade jag efter att skapa en övergripande förståelse för hur anmälningsbenägenheten upplevs.

Enkäten syftade till att ge en överblick över den övergripande anmälningsbenägenheten. Intervjuerna skapade en möjlighet att förstå mer i detalj hur individer skapar mening i sin sociala värld och hur de uppfattar verkligheten som socialt konstruerad och mångfacetterad (Flick 2017: kap. 34). Det innebär en konstruktivistisk forskningsansats där vår tolkning avgör hur vi förstår och skapar den omgivande världen. Genom intervjuerna kunde anmälningsbenägenhet och individens uppfattning om tystnadskultur diskuteras på ett mer fritt och utförligt sätt. Den kombinerade metoden strävar därmed efter att skapa en djupare och mer omfattande förståelse för det fenomen som studerades (Flick 2017: kap. 35), i detta fall dövvärldens tystnadskultur.

4.2 Kvantitativ metod

4.2.1 Enkät

För att undersöka faktorer som påverkar beslutet att inte anmäla, inkluderade jag både fasta svarsalternativ samt en textruta där respondenterna kunde formulera egna svar i enkäten. Detta konstruerades med tanke på att alltför många förutsatta faktorer kan vara problematiskt och att respondenterna själva kan ha insikter som inte omfattas av de befintliga alternativen. Faktorer som valdes är “många känner förövaren”, “skam”, “rädd för ryktesspridning”, “vet inte vart ska vända sig för att göra en anmälan”, “saknad av stöd på teckenspråk” och “annat”. Dessa faktorer valdes utifrån Glickmans (2013:341) studie som har uppmärksammat komplexiteten i att anmäla en annan döv person. Skam valdes ifrån Orchowski et al. (2022) studie som påvisade att skam är en orsak till att inte anmäla. Jag ville även undersöka om avsaknaden av stöd på teckenspråk kunde vara en betydande faktor till att inte anmäla. Genom att begränsa respondenternas svar till tre av sex faktorer ville jag påvisa deras syn på de mest framträdande faktorerna och underlätta den efterföljande analysen.

Enligt Trost (2016: 91–93) bör enkäten utformas på ett sådant sätt att det ökar villigheten att besvara enkäten, särskilt när det gäller känsliga frågor. Därför har jag börjat med bakgrundsfrågor som ålder, kön och om personen är döv eller hörselskadad. Bakgrundsfrågor ställdes innan frågan om personen har utsatts för sexuella övergrepp, detta för att försöka undvika att ställa en känslig fråga direkt. Eliasson (2022: 39) rekommenderar att ställa lätta frågor i början av enkäten och sedan ha komplexare frågor i slutet. Detta strategiska tillvägagångssätt syftar till att minimera eventuellt obehag eller påverkan på respondenternas

känslor. Genom att ställa frågan om respondenten anser att tystnadskultur existerar innan frågan om hen har blivit utsatt för sexuella övergrepp, gavs möjligheten att avläsa allmänna uppfattningar innan de svarade på en mer personlig fråga. Vid enkätens slut inkluderades information om teckenspråkiga jourer för att erbjuda stöd och resurser. Enkäten finns bifogad som bilaga till uppsatsen.

4.2.2 Kvantitativt urval

Undersökningen inriktas på en population av döva och hörselskadade individer som använder teckenspråk och antalet döva uppskattas vara omkring 10 000 personer (SDR, 2021). Men hur många hörselskadade som använder teckenspråk finns ingen statistisk översikt. Det medför svårigheter att bekräfta storleken av urvalet. Enkäten distribuerades i Facebook-gruppen ”Deafhood behövs i Sverige”, som har 4100 medlemmar. Dessutom delades enkäten ut via mina egna sociala kanaler på Instagram och Facebook. Beslutet att använda dessa plattformar baserades på det faktum att en övervägande majoritet av mina följare och vänner är döva eller hörselskadade. För att öka synligheten ytterligare valde några av mina vänner att dela enkäten på sina Instagram-konton. Däremot kunde inte undersökningen nå alla potentiella deltagare, särskilt barn och äldre, eftersom de kanske inte använder internet på samma sätt som andra åldersgrupper. Å andra sidan möjliggör den valda online enkäten anonymitet och ger respondenterna möjlighet att svara i ensamhet.

Totalt besvarade 105 personer enkäten. Den yngsta respondenten var 10 år gammal och den äldsta var 70 år gammal. Medelvärde var 30,8 och medianen var 30, vilket indikerar att majoriteten av respondenterna var ungefär 30 år gamla. Denna åldersgrupp är oftast mer bekant med användningen av internet, vilket kan ha påverkat deras benägenhet att svara på enkäten. Respondenterna var övervägande kvinnor och denna överrepresentation kan ha flera förklaringar. Det är möjligt att kvinnor oftare upplever eller känner någon som har blivit utsatt för sexuella övergrepp och därmed är mer benägna att delta i en enkät om ämnet. Information om respondenternas ålder och kön finns i tabell 1 och 2.

4.2.3 Kvantitativ analys

För att analysera svaren användes Statistical Package for the Social Sciences (SPSS). En beskrivande statistisk analys genomfördes över variablerna, inklusive en frekvensanalys. Planen var att utföra en sambandsanalys och eventuellt en regressionsanalys för att undersöka eventuella skillnader i samband med olika faktorer för att anmäla, särskilt beroende på om förövaren var döv eller hörande. Med tanke på det begränsade antalet hörande förövare,

vilket skulle göra det svårt att påvisa signifikanta skillnader, valde jag istället att genomföra en frekvensanalys över vilka faktorer som påverkade beslutet att inte anmäla. Frekvensanalys möjliggör sammanfattning av svarsfördelningen för att jämföra och observera antalet svar per variabel för en given fråga (Edling & Hedström 2016:19).

4.3.1 Kvalitativ metod

4.3.2 Intervju

För att förstå och beskriva individuella perspektiv och upplevelser gällande tystnadskultur inom döv världen användes en fenomenologisk ansats (Flick 2017: kap. 15). Detta för att kunna fånga upp individens upplevelser och meningsskapande av tystnadskulturen. Jag valde att genomföra semistrukturerade intervjuer med en intervjuguide för att möjliggöra friheten för de intervjuade att besvara frågorna på det sätt som den intervjuade vill (Bryman 2021: 563). Eftersom ämnet kan uppfattas som känsligt ansågs det bäst att personerna fick berätta vad de kände sig bekväma med. Metoden gav möjligheten till att vara flexibel under intervjuprocessen och gå in på vissa teman djupare. Intervjuguiden finns som bilaga.

Thunberg och Arnell (2022) beskriver flera fördelar med internetintervju. Bland annat möjligheten till att spara tid och kostnad genom att undvika resor, även möjliggörandet att få med personer bosatta på olika geografiska platser. Valet av Zoom motiverades ytterligare av användningen av teckenspråk under intervjun, där plattformen tillåter nedladdning för efterföljande översättning. Vid ett fysiskt genomförande av intervjuerna skulle logistiska utmaningar uppstå, särskilt med tanke på behovet av flera kameror för att fånga in teckenspråkskommunikationen. Detta skulle inte bara öka svårigheten i arrangemangen utan också även skapa hinder för en smidig och effektiv interaktion.

4.3.3 Kvalitativt urval

För att identifiera potentiella intervjupersoner specificerade jag i enkäten att jag var intresserad av personer som vill delta i en intervju och som antingen upplevt eller bevittnat någon som avstått från att anmäla sexuella övergrepp. För att underlätta detta uppmanades de att kontakta mig via e-post eller Messenger. Detta tillvägagångssätt valdes för att säkerställa att de personer jag kontaktade och intervjuade var villiga att dela sina berättelser och aktivt valt att göra det.

Genom att undvika bekvämlighetsurval strävade jag efter att minska risken för identifiering av personer jag känner och eventuellt har intervjuat. Urvalet bestämdes utifrån målstyrda

urval där individerna har vissa kriterier som krävs för att kunna besvara forskningsfrågorna. Att de ska vara döva eller hörselskadade och ha någon erfarenhet av sexuellt övergrepp eller känner någon (Bryman 2021:498). Trots spridningen av enkäten kontaktade endast ett fåtal mig och en av dem valde att sluta svara på mina mejl. Detta ledde till beslutet att utnyttja mitt befintliga kontaktnätverk för att identifiera ytterligare deltagare, vilket var avgörande för att ge en nyanserad bild av beslutet att avstå från att anmäla. För att skydda deras identitet har särskilda åtgärder vidtagits.

Totalt intervjuades fyra personer, varav tre var kvinnor och en man, samtliga är hörselskadade eller döva. Tre av dem har själva utsatts för sexuella övergrepp, medan en av dem hade kännedom om en vän som hade anmält men stött på sociala konsekvenser till följd av anmälan. Ålder har utelämnats för att skydda deras identitet.

4.3.4 Kvalitativ analys

Enligt Luker (2010: 202–201) innebär kodning att reducera data till dess mest väsentliga delar för analys. Genom att tillämpa kodning på empiriska material kan olika teman identifieras i analysen, vilket möjliggör upptäckt av både likheter och skillnader. I denna analys av intervjumaterial valde jag i enlighet med Lukers (2010) metod att använda färgkodning som verktyg. Kodningen genomfördes utifrån fem huvudteman: Neutraliseringstekniker, skillnaden mellan döv och hörande förövare, uppkomsten av tystnadskultur, motstånd och skam. I analysen har jag inte fokuserat på hur det sexuella övergreppet beskrivs, utan snarare på hur de intervjuade resonerade kring sitt val att anmäla eller de konsekvenser som uppstod av att anmäla.

4.4 Reliabilitet och validitet

Reliabilitet som innebär att undersökningen är pålitlig och skulle ge ungefär samma resultat vid ett annat tillfälle, har i detta fall stärkts genom att enkäten formulerats enhetligt för alla respondenter och att intervjuer genomförs med intervjuguide (Trost 2016: 57–59). Eliasson (2022:15) indikerar att tydliga instruktioner kan öka reliabiliteten ytterligare. Med tanke på detta har en video på teckenspråk lagts upp i Facebookgruppen. Videon ger en förklaring av studien och en genomgång av frågorna, vilket minskar risken för att respondenterna missförstår.

Validitet är kopplat till huruvida studien mäter det den avser att mäta (Eliasson 2022:16). I detta fall mäter studien om respondenterna anser att det finns en tystnadskultur och om det finns skillnader i att anmäla beroende på om förövaren är döv eller hörande. Frågan i enkäten

”Anser du att tystnadskultur finns?” kan tolkas på olika sätt av respondenterna, men det viktiga är att vi mäter individens egna uppfattningar. För att undersöka skillnader i att anmäla beroende på om förövaren är döv eller hörande, har respondenterna markerat vilka faktorer som påverkar deras beslut att inte anmäla.

Däremot finns det en kritisk ställning gällande valet av en offentlig länk för enkätens utformning, där respondenterna går in via länk och besvarar enkäten. Detta kan sänka reliabiliteten eftersom enkäten riskerar att besvaras flera gånger av samma person. Däremot prioriterades tillgångssättet med avsikt att skapa förtroende och säkerställa anonymitet för respondenterna. Genom att undvika kopplingen av enkätsvar till individuella e-postadresser minskades risken för att avslöja respondenternas identitet. Denna bedömning grundades på ämnets känsliga område, där respondenterna eventuellt kunde tveka att dela sina upplevelser om de uppfattade en risk för exponering av sin identitet. Att de själva skulle klicka i om de var döva eller hörselskadade kan ha medfört att det egentligen var hörande som svarade, vilket kan sänka validiteten då det inte är rätt urvalsgrupp.

4.5 Etiska överväganden

Enligt Vetenskapsrådet (2017: 13) betonas vikten av att skydda deltagarna från skada och kränkning inom forskningen. Samtidigt framhävs forskningens avgörande roll för samhället och medborgarna genom att åstadkomma förbättringar, exempelvis inom områden som hälsa, miljö och livskvalitet. I synnerhet understryks nödvändigheten av att respektera individskyddskravet, vilket medför ett etiskt förhållningssätt att förena forskning med ett meningsfullt syfte, samtidigt som deltagarna skyddas.

Inom ramen för min studie som undersöker tystnadskulturen kring anmälan av sexuella övergrepp, representerar ämnet en betydande grad av känslighet, särskilt med tanke på att döva utgör en minoritetsgrupp. Detta förstärker vikten av att skydda deltagarnas identitet för att möjliggöra en utförlig belysning av ämnet. Därmed har specifika åtgärder vidtagits för att tillvara deltagarnas välbefinnande och anonymitet, inklusive avlägsnandet av namn och ålder samt identifieringsinformation om varje individ. Syftet med dessa åtgärder är att säkerställa deltagarnas anonymitet och att förhindra kopplingar mellan händelser och individer (Vetenskapsrådet, 2017: 41).

5. Analys

I analyskapitlet kommer den inledande delen att ägna sig åt att analysera resultaten från enkäten, medan den efterföljande delen kommer att fokusera på analysen av intervjuerna med utgångspunkt i olika teoretiska perspektiv.

5.1 Kvantitativ analys

I den kommande analysdelen presenteras resultaten från enkäten. Syftet är att förklara resultaten genom att integrera dem med tidigare forskning och teoretiska perspektiv.

De flesta respondenter anser att tystnadskultur existerar

Samtliga 105 personer som deltog i enkäten tillfrågades om de ansåg att det existerar en tystnadskultur kring sexuella övergrepp i döv världen. Resultaten visar att 87 procent av respondenterna svarade ja, medan 5,7 procent svarade nej och 7,6 procent angav osäkerhet. Denna konsensus bland deltagarna tyder på att det råder en utbredd uppfattning om att en tystnadskultur gällande sexuella övergrepp föreligger inom döv världen. Däremot kan resultaten från enkäten inte leda till slutsatser om övergripande mönster i hela gruppen av döva och hörselskadade i samhället. Mer information finns i Tabell 3.

De utsatta respondenterna avstod i stor utsträckning från att anmäla

Av de 105 personer som deltog i enkäten uppgav 55 procent att de själva hade blivit utsatta för sexuella övergrepp. Bland dessa utsatta individer hade 22 procent valt att anmäla övergreppet, medan 77 procent angav att de inte hade gjort en anmälan. Resultaten indikerar alltså en tendens där majoriteten väljer att avstå från att rapportera övergreppen till myndigheterna. I Kvams (2004) studie påvisades likande resultat, där 5,9 procent hade anmält, vilket visar på att det är en låg anmälningsbenägenhet hos döva individer. Mer detaljerad information om dessa svar presenteras i Tabell 4 och 5.

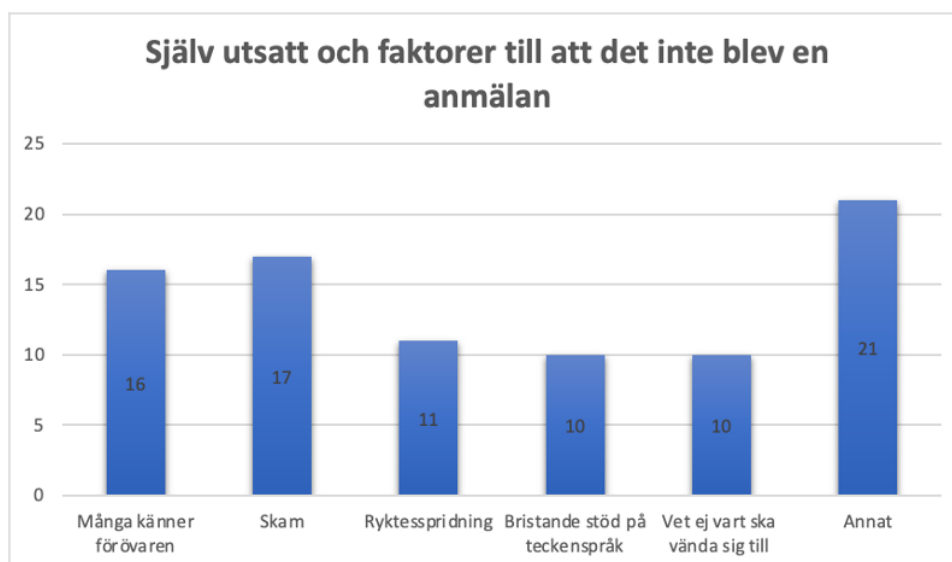
Bland de individer som hade blivit utsatta svarade 44 personer att förövaren var döv, medan 14 personer svarade att förövaren var hörande. Detta antyder att det är vanligare med döva förövare för personer inom döv världen, vilket kan förklaras av den gemensamma omgivningen och kommunikationsmiljön. Ytterligare information finns i Tabell 6.

De flesta av respondenterna känner någon som har blivit utsatt för sexuellt övergrepp

Vid frågan om de känner någon som har blivit utsatt svarade 85 procent ja, 2 procent nej och 6 procent angav osäkerhet. En andel på 7,6 procent valde att inte svara, vilket har klassificerats som bortfall. När respondenterna tillfrågades om dessa personer hade anmält övergreppet svarade 30 procent ja, medan 41 procent svarade nej. En andel på 20 procent angav osäkerhet, medan 9,5 procent inte besvarade frågan och klassificeras som bortfall. Resultaten antyder en tendens där en betydande andel av respondenterna avstår från att göra en anmälan, med ytterligare 20 procent som är osäkra om utgången. För mer detaljerad information hänvisas till tabell 7 och 8.

I undersökningen ställdes även frågan om förövarens hörselgrad. 72 procent av respondenterna uppgav att förövaren var döv eller hade en hörselskada, medan 7 procent angav att förövaren var hörande. En betydande andel, 11 procent, svarade att de inte hade kännedom om förövarens hörselstatus. Resultaten tyder på att det föreligger en signifikant andel av respondenterna som känner individer som har blivit utsatta av en individ med hörselnedsättning. Mer information finns i tabell 9.

Orsaker till att avstå från att göra en anmälan

Tabell över andelen respondenter som angav att de blivit utsatta för sexuella övergrepp samt vilka anledningar som de uppgav bakom att avstå från anmälan.

Resultaten från frekvensanalysen indikerar att faktorer som att många känner förövaren och upplevelsen av skam anses ha den mest betydande påverkan på beslutet att avstå från att göra en anmälan. En intressant observation är att svaret "annat" hade den högsta andelen svar, vilket antyder att det finns ytterligare komplexitet i respondenternas upplevelser och beslut att inte anmäla. Ryktesspridning, bristande stöd på teckenspråk och osäkerhet om vart man ska vända sig hade liknande resultat, vilket föreslår en komplexitet när det gäller att anmäla en annan person, särskilt om man själv är döv eller hörselskadad. Denna komplexitet kan bero på olika faktorer, inklusive rädsla för social uteslutning, bristande stöd inom den gemensamma språkmiljön och osäkerhet om tillgängliga resurser för personer med hörselnedsättning.

I likhet med resultatet från studien av Orchowski et al. (2002), där skam identifierades som en central avskräckande faktor för att anmäla, reflekterar resultaten från enkäten ett liknande mönster. Det är viktigt att notera att inom dövvärlden kan skam och rädsla för att många känner varandra höra ihop, då det kan innebära att andra får kännedom om händelsen. Denna relativt unika dynamik kan öka svårigheten att göra en anmälan, särskilt om det involverar en annan person inom den nära gemenskapen, där risken för uteslutning och ryktesspridning finns.

Tabell över andelen respondenter som känner någon annan som blivit utsatt för sexuella övergrepp samt vilka anledningar de angav bakom att anmälan inte blev av.

Resultaten från frekvensanalysen antyder att det finns en tendens bland respondenterna att avstå från att göra en anmälan av sexuella övergrepp. Detta verkar vara kopplat till flera faktorer, där många känner förövaren, upplever skam och oroar sig för ryktesspridning. Medan bristande stöd på teckenspråk och osäkerhet om var man ska vända sig för att göra en anmälan är mindre vanliga faktorer som påverkar beslutet att inte anmäla. Även om bristande stöd och osäkerhet är viktiga faktorer, valde respondenterna endast tre faktorer som de ansåg ha mest inverkan på att avstå från att göra en anmälan. Tidigare forskning från Glickman (2013: 341) indikerar att döva individer möjligen inte har samma möjlighet att byta miljö om de blir utsatta eller väljer att anmäla, vilket komplicerar situationen om de upplever bristande stöd eller förtroende. Detta kan påverka valet att anmäla, särskilt när många känner förövaren.

De faktorer som associeras med att känna förövaren och risken för ryktesspridning kan relateras till teorin om *small community dynamic*, där ett litet samhälle medför ökad ryktesspridning och minskad integritet, vilket ytterligare försvårar möjligheten att göra en anmälan (Aldalur, Pick, & Schooler, 2021). Dessa resultat indikerar att tidigare forskning har relevans och en koppling till de aktuella resultaten som presenterades baserat på statistiken.

5. 2 Kvalitativ analys

I den kommande analysdelen kommer jag att analysera empiriska data som har samlats in från intervjuerna med dessa teoretiska ramverk: neutraliseringstekniker, symbolisk interaktionism, skam och *small community dynamics*.

5.2.1 Att berätta eller inte

För att underminera tystnadskulturen krävs en öppenhet att dela och kommunicera personliga upplevelser. I detta sammanhang framställer en intervjuad existens av tystnadskulturen på följande vis:

Innan om jag inte hade känt någon som har blivit utsatt för sexuella övergrepp så trodde jag inte att tystnadskultur fanns. Jag tycker nog att vi är ganska öppna efter #Metoo, men nej fyfan!

Blumer (1979: 79) indikerar att en central del av social interaktion utgörs av individers definitioner där våra handlingar bestäms utifrån hur vi definierar andras handlingar. Utifrån citatet reflekterar individen över en uppfattning om social ordning med en öppenhet till följd

av #Metoo-rörelsen. Detta indikerar att #Metoo symboliserar en öppenhet, särskilt när det gäller avslöjanden av sexuella övergrepp. För individen blev det en ögonöppnare när han känner någon som har varit utsatt. Detta skapar en ny innebörd angående existensen av tystnadskulturen. Användningen av ordet "fyfan" illustrerar en intensiv reaktion gentemot tystnadskulturen och markerar en motsättning till öppenhet.

En av de offer som intervjuades beskriver en rädsla av att skapa en annan bild av förövaren:

Jag tyckte att det var svårt att veta hur jag skulle bli bedömd. Jag kände en rädsla att de kanske skulle tro att jag började ljuga eftersom jag vet att förövaren är en snäll person. Han har aldrig gjort något liknande tidigare och har ingen kriminell bakgrund; han är verkligen en snäll person. (..) Det skrämde mig. Det hade varit annorlunda om denna person varit stökig eller hade rykten om sig tidigare, men det fanns inget sådant.

Blumer (1986: 86) beskriver att det inom den sociala interaktionen bildas olika situationer och betydelser genom gemensamma definitioner. Detta för att skapa en social ordning med konsensus i samhället. Citatet ovanför beskriver en allmän uppfattning om den påstådde förövaren som en snäll person, vilket skapar hinder för individen att avvika från denna förutfattade uppfattning genom att avslöja sina egna negativa erfarenheter. Individens personliga upplevelse står i kontrast till den allmänna bilden av förövaren, vilket sätter individen i en situation där hon måste utmana och bryta ned denna etablerade uppfattning om hon väljer att dela sin berättelse. Denna konflikt framkallar sannolikt en rädsla för att avvika från den kollektiva uppfattningen av förövaren och skapar en osäkerhet kring att avvika från den allmänt accepterade bilden av denne.

Khan et.al (2018) indikerar att samhällets stereotyper om förövare som betraktas som sociopater skapar svårigheter för offret när övergreppet begicks av någon som ansågs som en trevlig person. Vilket stämmer med individens beskrivning där intervjupersonen beskriver förövarens avsaknad av ett kriminellt rykte och lyfter fram detta som en symbol för hans "snällhet". Individen upplever en rädsla för att avvika från normen genom att berätta om det sexuella övergreppet och förstår att detta skulle kräva att omgivningen omvärderar deras uppfattning av förövaren. Den sociala faktorn som personen beskriver är därmed komplex och skapar svårigheter när det gäller att öppet delge sexuella övergrepp, med tanke på

potentiella negativa konsekvenserna som kan uppstå om den etablerade bilden av förövaren bryts ned.

5.2.2 Att anmäla eller inte

Ett av de intervjuade offren beskriver sitt val av att inte anmäla en annan dövd förövare men tvekar samtidigt om det var rätt beslut:

Jag är en av dem som valde att inte polisanmäla, eftersom tyvärr alla runt mig har sagt till mig att det kommer läggas att ner, det är värdelöst att anmäla. Förövaren kommer att sprida rykten om dig och din familj. Jag blev rädd och avstod. Men fortfarande idag om jag ska vara ärlig, vet jag inte om det var rätt beslut.

Omgivningen kring individen konstruerade en uppfattning att det inte vore meningsfullt att anmäla en annan dövd förövare. Risken fanns att personen skulle sprida rykten om hennes familj och för att skydda henne uppmanades hon att hålla tyst. Denna dynamik belyser omgivningens främjande av en tystnadskultur där handlingar förblir undagömda för att inte bryta den sociala ordningen. En sådan social kontroll som beskrivs av Hilde (1996:117), innebär att individen förväntas upprätthålla den etablerade sociala ordningen och att eventuella avvikelser kan resultera i bestraffning i form av ryktesspridning. Den intervjuade avslutar med att reflektera över beslutet och visar på en pågående process av meningsskapande. Över tid funderar hon på om hon verkligen skulle ha följt de förväntningar som samhället och hennes omgivning hade på henne, att avstå från att anmäla.

En av intervjupersonens vänner hade anmält en dövd förövare men ångrade sig efteråt:

Jag har frågat offret om vad hon skulle ha gjort om händelsen inträffade idag och hon sade att hon aldrig i livet skulle polisanmäla det. Det är inte värt det, hon förlorade många vänner av att anmäla. Killen hade spridit rykten och hennes liv blev förstört.

Den intervjuade beskriver ett offer som upplevt hög social kontroll, vilket påverkat hennes upplevelse av att anmäla. Här tyckts dövvärlden fungera på det sätt som Aldalur, Pick, och Schooler (2021) beskriver om *small community dynamic*. Eftersom båda förövare och offer är döva vilket medför att den sociala tätheten blir högre vilket medför starkare social kontroll och ryktesspridning. Utifrån symbolisk interaktion illustrerar detta att anmälan har påverkat omgivningens uppfattning av henne och hennes självbild där hennes liv definieras som

”förstört”. Hon resonerar om konsekvenser utifrån sitt val att anmäla och ger symbolerna mening där hon beskriver att anmälning inte är värt att förlora interaktion med andra för. Hon hade avvikit från gemensamma normer genom att anmäla en döv person. Intervjupersonen förklarar vidare att offrets vänner också blev rädda att anmäla:

Några av tjejen s vänner som har sett händelsen, som är vittnen de började prata om att anmäla kanske inte är en idé.

I denna situation har vittnena gemensamt definierat händelsen och kommit fram till att det inte är meningsfullt att anmäla, baserat på deras observationer. Ur ett symboliskt interaktionistiskt perspektiv skapar händelsen med offret en dynamik där de inblandade utbyter åsikter och formar en gemensam mening kring situationen, närmare bestämt att anmäla inte är en lämplig åtgärd (Blumer, 1986: 86). Tillsammans konstruerar de betydelsen av att anmäla och överväger dess konsekvenser. Denna gemensamma konstruktion av betydelse påverkar hur vännerna resonerar om hur de själva och andra kommer att bli uppfattade. Här finns en likhet med Cooleys (1922: 186–187) begrepp ”spegeljaget” angående hur de undviker att skapa rykten om sig själva. Om utfallet hade varit positivt för offret, skulle tolkningen och bilden av att anmäla varit annorlunda, vilket resulterar i att de skulle fått en gemensam och positiv syn på att anmäla.

5.2.3 Döv förövare

Intervjupersoner beskriver skillnader beroende på om förövaren är döv eller hörande. De berättar hur döva förövare eller omgivningen kan ha en påverkan på offrets liv genom rykten. En av intervjupersonerna beskriver hur en döv förövare kunde påverka offrets nätverk genom rykten:

Intervjuare (Julia): Skulle det vara skillnad om förövaren var hörande?

Intervjuperson: Ja, tror det eftersom om det var en hörande så har denne inte tillgång till hennes liv på samma sätt, de skulle sannolikt inte ha gemensamma vänner. Vilket innebär att tjejen skulle vara mer säker då hon skulle ha folk omkring henne som litar på hennes berättelse och inte tror att hon ljugar. Eftersom nu ifrågasätter alla henne om hon ljugar eller inte.

Personen resonerar om att en hörande förövare inte skulle ha samma möjlighet till social kontroll över offret som en döv förövare. Nu har förövaren möjlighet att sprida rykten, vilket resulterar i att offrets omgivning inte tror på hennes berättelse. Denna dynamik kan kallas för

small community dynamic” (Aladlur, Pick och Schooler, 2021). Döva individer lever i ett litet samhälle med en tät social struktur, vilket kan ge upphov till ryktesspridning och bedömningar baserade på tidigare misstag. I det beskrivna fallet illustreras hur en döv förövare har en fördel i att kunna kontrollera och snabbt sprida sin version av historien. För offret kan det vara svårt att våga stå upp och berätta utan stöd från omgivningen, samtidigt som det finns en rädsla för att bli utfrysad om individen väljer att berätta. Förövaren kanske har en rädsla för att bli dömd för sina handlingar och känner behovet av att framställa sin version. I ett litet samhälle blir det komplicerat när människor riskeras att bli dömda eller uteslutna från gemenskapen.

Efter blev det tyst eftersom jag märkte att ingen annan vet, förstår du vad jag menar? När jag kom till skolan, då visste ingen vad som hade hänt mig i helgen. Eftersom han inte var från döv världen. (..) Men då kunde jag se och jämföra, vilken skillnad det blev om man blir utsatt av en hörande eller döv.

Tidigare beskrivning om dynamiken i mindre samhällen (Aladlur et. al 2021) stämmer överens med denna beskrivning i ovanstående citat. Dynamiken innefattar ryktesspridning och bristande privatliv. Personen beskriver trots att hon blivit utsatt för sexuellt övergrepp av en hörande person under en helg, fick hon ändå möjligheten till ett privatliv. Jämfört med ett tidigare sexuellt övergrepp av en döv person, där rykten spreds snabbt och hon blev dömd av omgivningen. I detta sammanhang beskriver individen en frizon där hon kunde bearbeta sitt sexuella övergrepp utan att behöva oroa sig för rykten. Denna situation belyser den dubbla stressen som döva personer som utsatts för sexuella övergrepp kan uppleva. Det handlar dels om att bearbeta själva övergreppet, om den sociala rädslan för att andra ska få vetskap om händelsen och att offret kommer att ställas inför negativa sociala konsekvenser.

En annan intervjuperson berättar en rädsla för att anmäla en döv person:

För mig bryr jag mig inte om jag anmäler en hörande eftersom jag har ingenting att förlora, eftersom hörande personer inte känner mig. Men att anmäla en döv, de känner ju mig. Då blir jag rädd att anmäla.

Enligt Cooleys (1922:186–187) begrepp ”spegeljaget” formar människor sin självuppfattning och identitet genom interaktion med andra, baserat på hur de tror att andra uppfattar dem. Denna uppfattning påverkar sedan individens handlingar eftersom de anpassar sig till andras reaktioner. I detta sammanhang beskriver individen att en hörande förövare inte kan påverka hennes ”spegeljag” och därmed inte skada hennes rykte som det skulle kunna göras av en döv

förövare. En döv förövare har förmågan att skapa en negativ bild av offret genom rykten, vilket skapar rädsla för social utstötning. Denna rädsla kan avhålla personen från att rapportera övergreppet, då förövaren tycks ha makten att mobilisera människor mot offret och skapa en negativ identitet.

Citatet nedan beskriver hur tystnadskulturen bibehålls och blir synlig när omgivningen tar ställning till fallen av sexuella övergrepp:

...ofta säger personer men ”han är ju inte dömd”. Det blir ju en ond cirkel. Eftersom om personen inte är dömd så menar omgivningen att de inte behöver ta ansvar. Oftast när det gäller sammanhang till arbete menar många att det krävs dömande fall. Det är ju ofta förövaren som kommer undan och klarar sig. Kanske förstår polisen inte hur det är för döva då de drabbas mer än hörande eftersom inom dövvärlden känner man oftast förövaren.

I denna kontext framhåller en av intervjupersonerna behovet av att polisen förstår den dynamik i mindre samhällen som döva kan uppleva. Att det gör anmälan av en annan döv person potentiellt farlig, särskilt om fallet läggs ner. Individen beskriver hur personer i dövvärlden inte alltid tar ansvar och kräver en dom för att utesluta en individ, vilket innebär att rättssystemet måste avgöra skuldfrågan. Samtidigt påpekar intervjupersonen att polisen uppvisar bristande förståelse, vilket kan påverka möjligheten till genomförda anmälningar och nödvändig rättvisa. Detta avspeglar en komplex situation där det råder en distans mellan polisens förståelse och samhällets förväntningar. Det symboliserar att ansvaret ligger hos det juridiska systemet medan den sociala interaktionen begränsas till att agera först när det finns en dom mot förövaren.

5.2.4 Tystnadskultur som skydd och förlåtelse

I intervjuerna framkommer det hur tystnadskulturen manifesterar sig:

Det har hänt att jag berättar något kort på fester om vad jag har utsatts för och andra att det är tråkigt att höra. Det har aldrig hänt att personen berättar att hen har upplevt själv, vilket får mig att undra om jag verkligen är ensam om erfarenheten. Eftersom jag vet att det är vanligt, men varför pratar ingen om det? (...) Det skapar en tystnadskultur där vi måste hålla tyst om våra upplevelser för att kunna skydda oss själva.

Den här beskrivningen från en intervju tyder på en strävan att undvika avvikelse från normen och att avstå från att berätta om de övergrepp man har utsatts för eller att våga peka ut förövaren. Denna försiktighet resulterar i att ingen tar steget att göra det, vilket leder till upprättande av en tystnadskultur. I likhet med Trost och Levin (2010:72–72) skulle det kunna beskrivas som en social ordning där individer har liknande föreställningar om vad som ska pratas om och hur vi beter oss. Intervjupersonen har försökt att bryta tystnaden genom att berätta om sina egna upplevelser, men har inte fått respons om någon varit med om något liknande. Blumer (1986:13) beskriver att skapa en distans från sig själv kan medvetandegöra sitt beteende i olika situationer och påverka interaktionen med andra. Personen ovanför beskriver att individer håller tyst om sina upplevelser för att kunna skydda sig själva. Detta för att behålla interaktionen med andra och inte dra uppmärksamhet till sig och beskrivs som ett sätt ”att skydda oss själva”.

Intervjuare (Julia): Hur skulle du beskriva tystnadskulturen?

Intervjuperson: Det första är att vi döva förlåter folk lätt, glömmer och går vidare. Oftast är det tjejer som drabbas och de ser att folk förlåter förövaren och går vidare. Det andra skälet är att många har gemensamma vänner, vilket ofta leder till att man måste välja sida. Det finns en risk att man förlorar vissa vänner och det är inte värt det, vilket leder till att människor håller tyst.

Här framställs hur individer väljer att förlåta och glömma för att sedan gå vidare. Det ger intrycket av att individerna har en benägenhet att förlåta, möjligen som en överlevnadsstrategi för att upprätthålla social ordning inom en minoritetsgrupp. Vid gemensamma vänner blir det ofta nödvändigt att välja sida, vilket illustrerar att det är bäst för alla att förbli tyst för att bevara den sociala ordningen, vilket är en konfliktundvikande strategi. Det skapar en gemensam förståelse av att vara tyst och avstå från att göra anmälningar, eftersom brytande mot den sociala ordningen kan resultera i bestraffning som avvikare då normerna inte följs (Hilte 1996:117). Individerna påpekar även att det oftast är kvinnor som drabbas av sexuella övergrepp och som i slutändan måste gå vidare, vilket belyser en ojämlikhet där kvinnor ofta bär på trauman medan män undkommer liknande konsekvenser.

5.2.5 Neutraliseringstekniker

Sykes och Matza (1957) har identifierat olika neutraliseringstekniker som används som social kontroll för att minska skadan för offret. I denna analys har två av dessa använts för att undersöka hur förövare tillämpar teknikerna för att återfå social kontroll.

En av intervjupersonerna har en vän som blivit utsatt för sexuellt övergrepp av en individ och som sedan valde att prata med förövaren efter händelsen:

Offret bestämde sig för att prata med sin förövare efteråt och förklara att det inte var okej. Förövaren började förneka att det hade hänt och började förminska händelsen till att "det var inte så farligt".

Sykes och Matza (1957) beskriver angående denna neutraliseringsteknik – att förneka skada – att den innebär att personen som har begått brott förnekar att det har orsakats någon skada eller förminskar allvaret i sina handlingar genom att hävda att det "inte var så farligt". I ovanstående citat nämns att förövaren försöker förminska skadan till "det var inte så farligt" och därmed förminskar offrets känslor i en situation där förövaren har kontroll. Denna strategi kan resultera i förvirring för offret eftersom händelsen blir svårdefinierad genom att offret tvekar om händelsen klassificeras som sexuella övergrepp eller inte. Offret kan börja ifrågasätta sin egen uppfattning om verkligheten.

Men med tiden började killen frysa ut tjejen eftersom han insåg att hon utgjorde en risk, där hon kanske skulle berätta för någon annan. Han började ignorera henne och prata illa om henne. Han började sprida rykten om henne; jag tror att han gör det för att om han berättar först, kommer alla tro att hon ljuger. Eftersom han vill äga historien om vad som hände.

Denna neutraliseringsteknik kallar Sykes och Matza (1957) fördömande av de som fördömer. De definierar att avvikaren riktar uppmärksamheten mot motiv och beteende hos dem som ogillar hens handlingar, genom att vända bort uppmärksamheten från sitt eget beteende. Exemplet ligger också nära tekniken att förneka existensen av ett offer. I detta sammanhang beskrivs en form av social kontroll där förövaren aktivt sprider rykten och försöker påverka andras attityder mot offret. För att försöka återta kontrollen över händelsen väljer förövaren att sprida sin egen version av historien innan offret gör det. Genom att äga berättelsen kan förövaren skydda sin position och undvika att bli utstött från dövvärlden.

Intervjupersonen skapar en bild av en möjlig konflikt där både offret och förövaren riskerar att bli utfrysade från gemenskapen och det blir en kamp om hur händelsen ska definieras. Även Weiss (2011) använder i sin analys av sexuella övergrepp begreppet ”fördömande av de som fördömer” genom att förklara hur förövaren kan sprida rykten för att underminera trovärdigheten hos offret. Det rör sig om en sorts social kontroll där offret försöker underminera trovärdigheten hos offret och även vända bort uppmärksamheten från sina handlingar. Det kan försvåra för offret att våga berätta eller anmäla förövaren.

5.2.6 Skam

Resultatet från enkäten påvisar skam som en betydande faktor. Även tidigare forskning från Orchowski et al. (2002) identifierar skam som en avgörande faktor till att en anmälan inte blir av. En av intervjupersonerna beskriver hur skam fungerar som en hindrande känsla som avskräcker henne från att dela med sig, särskilt eftersom hon levde tillsammans med sin förövare:

Personen som jag hade relation med var också från döv världen. De flesta visste vem han var och visste att jag inte mätte bra i denna relation. Man förstod det eftersom jag inte kom till skolan så ofta och att jag var deprimerad. Men ingen visste vad han gjorde mot mig. Jag kände skam bara av att säga det, om jag skulle berätta då skulle folk säga ”varför är du med honom?”

Den intervjuade beskriver en internaliserad norm av att lämna en våldsam relation omedelbart och att personen annars får skylla sig själv. Denna normativa förväntan liknar Scheffs (2003:254–255) antaganden om en rädsla för avvisning och skam om den förväntade normen inte följs. Skammen är djupt rotad och individen antar att hon inte kunde berätta om våldet eftersom hennes agerande ansågs avvika från samhällets förväntningar enligt hennes uppfattning. Scheff beskriver vidare skam som en känsla som orsakar självkritik och som i detta fall när individen vände kritiken mot sig själv. Istället för att lägga ansvaret på förövaren valde hon att rikta det mot sig själv och ifrågasätta varför hon inte hade lämnat tidigare.

Intervjuare (Julia): Varför valde du att inte berätta?

Intervjuperson: Tror att det fanns många anledningar. Jag har funderat mycket på varför jag inte valde att berätta på länge. Tror att det var skam, döv världen är ju liten, man vet vem alla är och jag var rädd att de inte skulle tro på mig eftersom förövaren syns mycket i döv världen.

Här beskrivs flera avgörande faktorer som skam och rädslan att inte blir trodd, särskilt när hon lever i en liten gemenskap. Simmel (1957:533) beskriver hur skam dyker upp vid avvikelser från etablerade sociala normer och vid uppmärksamhet, vilket ofta resulterar i valet att dämpa uppmärksamheten. I likhet med Simmel beskriver individen en vilja av att undvika uppmärksamhet genom att andra vet om händelsen och även en rädsla att inte bli betrodd. Scheff (2003) beskriver hur skam kan vara en signal på att det sociala bandet är hotat. Ungefär detsamma beskrivs av intervjupersonen i det här exemplet, inklusive en rädsla för att förlora socialt stöd och eventuellt ryktesspridning om hon väljer att berätta. Detta citat visar på en komplexitet att berätta vid utsatthet av en annan döv person eftersom det är flera faktorer i spel utöver skam, såsom en rädsla för ryktesspridning.

5. 2. 7 Motstånd

Även om uppsatsens empiriska material bekräftar bilden av tystnadskulturens existens finns det motstånd, där individer försöker bryta ner tystnadskulturen på olika sätt. En av intervjupersonerna beskriver hur han stod upp mot förövaren:

..under min gymnasietid fanns det en förövare som har gjort sexuella övergrepp mot en tjej, folk festade med honom ändå. Men jag och mina vänner markerade att vi inte ville komma på festen om han fanns där. Därefter var han aldrig med på fester.

Blumer (1986:8) beskriver att en del av social interaktion innebär att ha ansvar för hur andra beter sig i sociala sammanhang, vilket i princip innebär att stoppa andras handlingar med sina egna handlingar. Positiva eller negativa reaktioner gentemot andras handlingar kan även signaleras. Det ovanstående citatet beskriver hur andra valt att acceptera en social interaktion med förövaren, möjligen för att bevara den sociala ordningen och för att undvika konflikt. Intervjupersonen beskriver hur intervjupersonen och hans vänner aktivt formar sin identitet genom att inte acceptera ett sådant beteende och sträva efter att utesluta personen från sina sociala interaktioner. Detta görs för att skapa en symbolisk markering att förövarens beteende inte tolereras och kanske för att signalera att personen inte bidrar till en trygg miljö. Vännerna visar därmed att de prioriterar en trygg miljö för alla. Utifrån Blumers beskrivning har individer definierat förövarens beteende som klandervärd genom att utesluta förövaren från sociala sammanhang.

Att anmäla ändå

Här beskriver två av de intervjuade att en anmälan kan innebära en motståndshandling mot förövarens beteende:

Då tänkte jag på tidigare erfarenhet att det inte är en idé att anmäla eftersom det händer ingenting efteråt ändå. Men samtidigt kände jag att denne person måste förstå konsekvenser och kan inte bara fortsätta att utsätta andra tjejer efteråt. Utan han måste förstå gränser. Jag bestämde mig även om det inte leder till något så anmäler jag honom.

Från början kände hon att det inte fanns mening med att polisanmäla eftersom anmälan ändå kommer läggas ner. Men vi menade att det vore bra om hon polisanmälde så att hennes anmälan finns med i statistiken.

Första individen beskriver en inre konflikt och uttrycker flera resonemang kring vilka konsekvenser det skulle få om hon väljer att anmäla eller inte. Trots att individen reflekterar över den första händelsen med en anmälan som lades ner, känner hon ett socialt ansvar att anmäla förövaren. I likhet med Blumer (1986:8) beskriver individen att det är möjligt att stoppa förövaren och hans beteende genom att anmäla. På så sätt hoppas hon rädda potentiella offer från liknande övergrepp i framtiden. Att anmäla blir symboliskt för förövaren; hans sociala interaktion definieras som fel och medför en sanktion för individen. Det andra citatet beskriver hur individens handlingar på mikronivå kan ha betydelse på makronivå i samhället. Att vara en del av statistiken kan bidra till en förändring och minska tystnadskulturen kring sexuella övergrepp i samhället. Vännerna i exemplet försöker skapa ett kollektivt motstånd genom att föra in sexuella övergrepp i statistiken.

6. Sammanfattning och resultat

I denna uppsats har attityder till och erfarenheter av anmälningar av sexualbrott inom döv världen undersökts genom en kombination av en enkät och intervjuer. Analysen av resultaten visar att individer inom döv världen upplever en utbredd tystnadskultur och att det finns en komplexitet förknippad med att anmäla en döv förövare. Däremot kan inte resultatet betraktas som fullständigt på grund av brister i metodologin, där endast 105 personer har besvarat enkäten. Trots dessa begränsningar kan denna uppsats och dess resultat fungera som en inspiration för framtida forskning inom detta område.

Frågeställningen ”Finns det en tystnadskultur inom döv världen i Sverige och hur kan den i så fall beskrivas?” har besvarats genom enkätundersökningen och intervjuerna. Resultaten från

enkäten visar att 87 procent av respondenterna svarade ja på frågan om tystnadskultur existerar gällande sexuella övergrepp, vilket indikerar en hög andel. Intervjuerna visar att många inte delar med sig av sina erfarenheter, vilket antyder att de utsatta känner sig ensamma om upplevelsen och att det finns en tendens att förlåta och gå vidare.

Frågeställningen ”Vilken betydelse har döv världen för individers beslut att avstå från att anmäla brott som har begåtts av andra döva individer?” besvarades genom intervjuerna, där materialet visar på likheter med konceptet *small community dynamics* (Aldalur, Pick, & Schooler, 2021). Exempelvis påverkar ryktesspridning och bristande privatliv individens val att avstå från att anmäla. Döv världen kan även fungera som en varningsmekanism, där individer informeras om att en anmälan kan leda till negativa sociala konsekvenser. Det framkommer dock att det finns vissa personer inom döv världen som kan stödja och uppmuntra till anmälningar och att detta påverkar individens möjligheter att ta beslutet.

Frågeställningen ”Vilken betydelse har förövarens identitet som döv eller hörande vad det gäller beslutet att anmäla brottet?” besvarades genom intervjuer där individerna uttrycker en rädsla för att anmäla en döv förövare och den potentiella spridningen av rykten inom döv världen. Analysen har även visat på att döva förövare tycks kunna utöva relativt stark social kontroll och därmed påverka offrets sociala nätverk.

6. 1 Reflektion och framtida forskning

Individers mångdimensionella natur, där förvaren kan vara snäll och trevlig men ändå begå sexuella övergrepp framträder tydligt i denna studie. Utmaningen blir tydlig i små samhällen, särskilt inom döv världen där många känner varandra. Detta skapar svårigheter när det gäller att anmäla en förövare som är allmänt omtyckt, vilket kan leda till att offret tystar ned sexuella övergrepp för att skydda sig själv. Samtidigt innebär detta att förövaren går ostraffad. Även om vikten av stöd på teckenspråk har lyfts fram, har denna studie ännu inte konkretiserat detta genom enkäter eller intervjuer. Genom denna uppsats strävar jag efter att belysa de komplexa utmaningar som döva individer står inför när de överväger att göra en anmälan, särskilt när förövaren själv är döv. Det understryker behovet av tillgängliga tjänster som erbjuder information på teckenspråk och stöd för att möjliggöra att vända sig utanför den närmsta kretsen. Däremot har denna studie inte jämförts med andra grupper som lever i en sammansluten gemenskap, vilket innebär att det inte går att dra slutsatser om huruvida tystnadskulturens existens inom döv världen skiljer sig åt jämfört med en annan sammansluten grupp.

Tidigare forskning har konstaterat att döva individer ofta undgår konsekvenser (Kentish, 2007), vilket kan bidra till upprättandet av en tystnadskultur. Om få döva blir dömda eller får konsekvenser på grund av sina handlingar tyder det på en brist på konsekvenser för deras agerande. Detta fenomen kan leda till att offren väljer att tystna när de observerar att många förövare inte ställs till svars för sina handlingar. Jag tror att det finns många faktorer som samverkar och påverkar tystnadskulturen inom döv världen. Därför är det av yttersta vikt att identifiera dessa konsekvenser för att kunna problematisera och bryta ner tystnadskulturen.

För framtida forskning är det intressant att undersöka konsekvenserna för dem som anmält sexuella övergrepp och analysera de utmaningar de möter samt vilket stöd de får. Dessutom behövs ytterligare forskning om förekomsten av sexuella övergrepp mot döva barn i Sverige och jämförelser med hörande barn. Det är också nödvändigt att fördjupa forskningen om insatser för att minska tystnadskulturen och utforska olika möjligheter. Förhoppningsvis har denna studie öppnat upp för flera förslag på områden där ytterligare forskning kan bidra till ökad förståelse och förbättring av stödåtgärder.

7. Referenslista:

7.1 Litterära referenser:

Aakvaag, Gunnar C. (2011). *Modern sociologisk teori*. 1. uppl. Lund: Studentlitteratur

Aldalur, A., Pick, L.H., & Schooler, D. (2021). Navigating Deaf and Hearing Cultures: An Exploration of Deaf Acculturative Stress, *The Journal of Deaf Studies and Deaf Education*, 26(3), 299–313. doi: 10.1093/deafed/enab014.

Blumer, Herbert (1986[1969]). *Symbolic interactionism: perspective and method*. Berkeley: University of California Press

Bryman, Alan (2018). *Samhällsvetenskapliga metoder*. Tredje upplagan Stockholm: Liber

Cooley, Charles Horton (1922). *Human nature and the social order*. Revised edition with an introduction treating of the place of heredity and instinct in human life New York: Charles Scribner's sons

Eliasson, Annika (2022). *Kvantitativ metod från början*. Femte upplagan Lund: Studentlitteratur

Flick, U. (2017). *The SAGE Handbook of Qualitative Data Collection*. London: SAGE Publications Ltd. URL: <http://digital.casalini.it/9781526416063>. Casalini id: 5018779

Glickman, N.S. (red.) 2013, *Deaf Mental Health Care*, Taylor & Francis Group, London. Tillgänglighet: ProQuest Ebook Central. [22 november 2023].

God forskningssed [Elektronisk resurs]. Reviderad utgåva (2017). Stockholm: Vetenskapsrådet

Hansen, M., Stefansen, K., & Skilbrei, M.-L. (2021). Non-reporting of sexual violence as action: acts, selves, futures in the making. *Nordic Journal of Criminology*, 22(1), 42-57. DOI: 10.1080/2578983X.2020.1867401.

Hilte, Mats (1996). *Avvikande beteende: en sociologisk introduktion*. Lund: Studentlitteratur

Jacobsson, K. (2000). *Retoriska strider: Konkurrerande sanningar i döv världen*. [Doctoral Thesis (monograph), Sociology]. Palmkrons förlag.

Kentish, R. (2007). "Challenging behavior in the young deaf child." In S. Austen & D. Jeffery (Eds.), **Deafness and challenging behavior: The 360° perspective** (pp. 75-88). Chichester: John Wiley & Sons Ltd. [Online] Tillgänglig på:
https://books.google.com/books?id=k_eW7_MBDY0C&dq

Khan, Shamus R., Jennifer S. Hirsch, Alexander Wamboldt, and Claude A. Mellins. 2018. "“I Didn’t Want To Be ‘That Girl’”: The Social Risks of Labeling, Telling, and Reporting Sexual Assault." *Sociological Science* 5: 432-460. DOI: 10.15195/v5.a19

Kvam M. H. (2004). Sexual abuse of deaf children. A retrospective analysis of the prevalence and characteristics of childhood sexual abuse among deaf adults in Norway. *Child abuse & neglect*, 28(3), 241–251. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2003.09.017>

Luker, Kristin (2008). *Salsa dancing into the social sciences: research in an age of info-glut*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press

Orchowski, L. M., Grocott, L., Bogen, K. W., Ilegbusi, A., Amstadter, A. B., & Nugent, N. R. (2022). Barriers to Reporting Sexual Violence: A Qualitative Analysis of #WhyIDidntReport. *Violence Against Women*, 28(14), 3530-3553.
<https://doi.org/10.1177/10778012221092479>

SOU. (2006:29). Teckenspråk och teckenspråkiga: kunskaps- och forskningsöversikt. Stockholm: Fritzes offentliga publikationer. Tillgänglig på:
<https://www.regeringen.se/rattsliga-dokument/statens-offentliga-utredningar/2006/03/sou-200629/>

Scheff, T.J. (1988). 'Shame and Conformity: The Deference-Emotion System,' *American Sociological Review*, 53(3), 395–406. doi: 10.2307/2095647.

Scheff, T.J. (2003). 'Shame in Self and Society,' *Symbolic Interaction*, 26(2), 239–262.
<https://doi.org/10.1525/si.2003.26.2.239>

Simmel, Georg. 1957. *Fashion*. *American Journal of Sociology*, 62(6), 541–558.
<http://www.jstor.org/stable/2773129>

Sykes, G. M., & Matza, D. (1957). Techniques of Neutralization: A Theory of Delinquency. *American Sociological Review*, 22(6), 664–670. <https://doi.org/10.2307/2089195>

Thoits, P.A. (1989). The Sociology of Emotions. *Annual Review of Sociology*, 15(1), 317-342.

Thunberg, S & Arnell, L (2022). Pioneering the use of technologies in qualitative research- A research review of the use of digital interviews. *International Journal of Social Research Methodology*, 25(6), 757-768. DOI: [10.1080/13645579.2021.1935565](https://doi.org/10.1080/13645579.2021.1935565)

Trost, Jan & Levin, Irene (2010). *Att förstå vardagen: med ett symbolisk interaktionistiskt perspektiv*. 4. uppl. Lund: Studentlitteratur

Trost, Jan & Hultåker, Oscar (2016). *Enkätboken*. Femte upplagan Lund: Studentlitteratur

Vernon, M., & Greenberg, S. F. (1999). Violence in deaf and hard-of-hearing people: A review of the literature. *Aggression and Violent Behavior*, 4(3), 259-272.

Williamson, LH & Grubb, AR 2015, 'An analysis of the relationship between being deaf and sexual offending', *Journal of Sexual Aggression*, vol. 21, no. 2, pp. 224-243.
<https://doi.org/10.1080/13552600.2013.842001>

Weiss, K. G. (2011). Neutralizing sexual victimization: A typology of victims' non-reporting accounts. *Theoretical Criminology*, 15(4), 445-467.

<https://doi.org/10.1177/1362480610391527>

7.2 Internetreferenser:

Dagens nyheter (2017, 12 april) #slådvörattill – 634 döva och hörselskadade i upprop mot sexuella trakasserier. Dagens nyheter. <https://www.dn.se/nyheter/sverige/sladovorattill-634-dova-och-horselskadade-i-upprop-mot-sexuella-trakasserier/> (hämtad 2023-11-10)

Dagens nyheter (2017, 25 december) Så tog #metoo Sverige med storm. Dagens nyheter. <https://www.dn.se/nyheter/sverige/sa-tog-metoo-sverige-med-storm/> (hämtad 2023-12-02)

Expressen (2013, 30 november). Elever: övergreppen pågick under 30 år. Expressen. <https://www.expressen.se/nyheter/expressen-avslojar/elever-overgreppen-pagick-under-30-ar/> (hämtad 2023-11-10)

Nationell kvinnojour på teckenspråk (NKJT). (u.å.). Om oss. Nationell kvinnojour på teckenspråk. <https://nkjt.se/om-oss-2/> (hämtad 2023-12-02)

Sveriges Dövas Riksförbund. (u.å.). Hur många döva finns det i Sverige? Sveriges Dövas Riksförbund <https://sdr.org/question/hur-manga-dova-finns-det-i-sverige/> (Hämtad 2023-11-30)

8. Bilagor

8.1 Enkäten

1. Är du döv/hörselskadad?

- Ja
- Nej

2. Ditt kön

- Kvinna
- Man
- Icke-binär

3. Din ålder?

4. Anser du att tystnadskultur gällande sexuella övergrepp existerar inom döv världen?

- Ja
- Nej
- Vet ej

5. Har du någon gång blivit utsatt för sexuellt övergrepp?

- Ja
- Nej

6. Om du var utsatt för sexuell övergrepp var förövaren..

- Döv/hörselskadad
- Hörande

7. Fanns förövaren nära dig i din omgivning?

- Ja
 Nej

8. Har du anmält övergreppet?

- Ja
 Nej

9. Vilken/vilka faktorer påverkade mest till att du inte anmälde? (Du kan välja en till tre)

- Många känner förövaren
 Jag var rädd för ryktesspridning
 Jag upplevde starka känslor av skam
 Jag kände mig inte trygg med att anmäla på grund av bristande stöd på teckenspråk
 Jag vet inte vart jag ska vända mig för att anmäla
 Om det finns andra orsaker/faktorer skriv här under

10. Känner du någon som har blivit utsatt för sexuellt övergrepp?

- Ja
 Nej
 Vet ej

11. Var förövaren..

- Döv/hörselskadad
 Hörande
 Vet ej

12. Har personen anmält övergreppet?

- Ja
- Nej
- Vet ej

13. Vilka faktorer påverkade mest till att det inte blev en anmälan? (Du kan välja 1-3)

- Många känner förövaren
- Rädd för ryktesspridning
- Personen upplevde starka känslor av skam
- Personen kände inte sig trygg att anmäla på grund av bristande stöd på teckenspråk
- Personen vet inte vart hen ska vända sig till för att göra en anmälan
- Om det finns andra orsaker/faktorer skriv här

8.2 Intervjuguide

Inledning

Börja med lite småprat och fråga hur personen mår, etc. Förklara sedan att personen förblir anonym och att vissa uppgifter kommer att tas bort eller ändras för att undvika identifiering. Förklara att personen också har rätt att avbryta intervjuprocessen när som helst och att de kan kontakta mig om de känner sig oroliga.

Själva sexuella övergreppet

- Vad har du upplevt/sett? Vill du berätta?
- Ledningsfråga: Var förövaren döv eller hörande?
- Anmälde fallet?
- Hur reagerade du/offret efteråt?
- Hur reagerade omgivningen?

Döv eller hörande

- I denna situation skulle det vara skillnad om förövaren var döv eller hörande?
- Om döv, har denne person hög position eller ett starkt kontaktnätverk?
- Påverkar tillgängligheten till stöd på teckenspråk till valet att anmäla?

Tystnadskultur

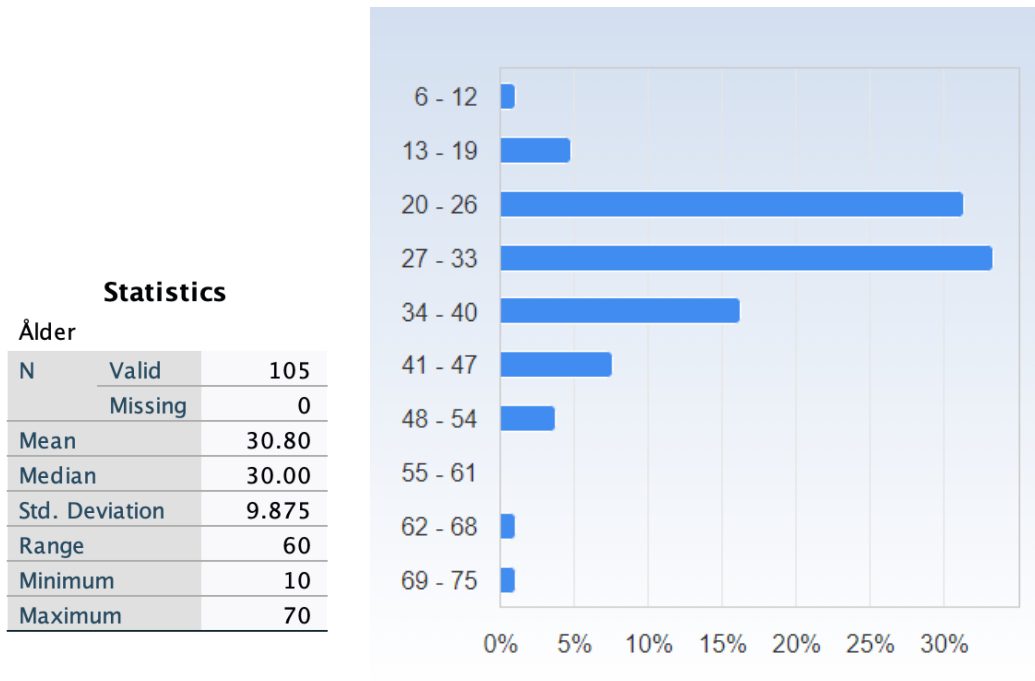
- Finns det tystnadskultur enligt dig?
- Hur skulle du beskriva tystnadskulturen?
- Kan tystnadskulturen minskas och så ifall hur?

Avslutning

- Något du vill tillägga innan vi avslutar?

8.3 Tabell

Tabell 1-Ålder

Tabell 2-Kön

		Kön			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	kvinnor	76	72.4	72.4	72.4
	man	28	26.7	26.7	99.0
	icke- Binär	1	1.0	1.0	100.0
	Total	105	100.0	100.0	

Tabell 3-Tystnadskultur

		Anser du att tystnadskultur existerar?			
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ja	91	86.7	86.7	86.7
	Nej	6	5.7	5.7	92.4
	Vet ej	8	7.6	7.6	100.0
	Total	105	100.0	100.0	

Tabell 4-Utsatt för sexuella övergrepp

Om du har varit utsatt för sexuella övergrepp					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ja	58	55.2	55.2	55.2
	Nej	47	44.8	44.8	100.0
	Total	105	100.0	100.0	

Tabell 5-Anmäلت eller inte

Har du anmäلت övergreppet?					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Ja	13	12.4	22.4	22.4
	Nej	45	42.9	77.6	100.0
	Total	58	55.2	100.0	
Missing	999	47	44.8		
Total		105	100.0		

Tabell 6-Döv eller hörande förövare

Om du var utsatt för sexuell övergrepp var förövaren					
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	43	41.0	42.6	42.6
	Döv	44	41.9	43.6	86.1
	Hörande	14	13.3	13.9	100.0
	Total	101	96.2	100.0	
Missing	Ej svarat	4	3.8		
Total		105	100.0		

Tabell 7-Känner annan utsatt

Känner du någon som har blivit utsatt för sexuella övergrepp?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	8	7.6	7.6	7.6
	ja	89	84.8	84.8	92.4
	Nej	2	1.9	1.9	94.3
	Vet ej	6	5.7	5.7	100.0
	Total	105	100.0	100.0	

Tabell 8-Annan anmält

Har personen anmält övergreppet?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	10	9.5	9.5	9.5
	Ja	31	29.5	29.5	39.0
	Nej	43	41.0	41.0	80.0
	Vet ej	21	20.0	20.0	100.0
	Total	105	100.0	100.0	

Tabell 9-Förövare döv eller hörande

Var förövaren..

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	10	9.5	9.5	9.5
	Döv/hörselskadad	76	72.4	72.4	81.9
	Hörande	7	6.7	6.7	88.6
	Vet ej	12	11.4	11.4	100.0
	Total	105	100.0	100.0	

Tabell 10-Överblick över olika faktorer till anmälan inte blir av (hämtad från enkäten i survey&report)

Vilken/vilka faktorer påverkade mest till att du inte anmälde? (Du kan välja en till tre)	Antal svar
Många känner förövaren	16 (35,6%)
Jag var rädd för ryktesspridning	11 (24,4%)
Jag upplevde starka känslor av skam	17 (37,8%)
Jag kände mig inte trygg med att anmäla på grund av bristande stöd på teckenspråk	10 (22,2%)
Jag vet inte vart jag ska vända mig för att anmäla	10 (22,2%)
Om det finns andra orsaker/faktorer skriv här under	21 (46,7%)
Summa	85 (188,9%)

Tabell 11-Överblick över olika faktorer till anmälan inte blir av (hämtad från enkäten i survey&report)

Vilka faktorer påverkade mest till att det inte blev en anmälan? (Du kan välja 1-3)	Antal svar
Många känner förövaren	52 (64,2%)
Rädd för ryktesspridning	42 (51,9%)
Personen upplevde starka känslor av skam	41 (50,6%)
Personen kände inte sig trygg att anmäla på grund av bristande stöd på teckenspråk	19 (23,5%)
Personen vet inte vart hen ska vända sig till för att göra en anmälan	17 (21,0%)
Om det finns andra orsaker/faktorer skriv här	14 (17,3%)
Summa	185 (228,4%)